

Matjaž Muršič Klenar

DOI: 10.2478/cmc-2025-0021

DUHOVNA OSKRBA V OBOROŽENIH SILAH V DOBI AVTENTIČNOSTI

SPIRITUAL CARE IN THE ARMED FORCES IN THE AGE OF AUTHENTICITY

Povzetek Članek obravnava delovanje instituta duhovne oskrbe v sodobnih oboroženih silah in jih povezuje s spremembo družbenega pogleda in delovanja posameznika v drugi polovici 20. stoletja. Čas druge polovice 20. stoletja kanadski filozof Charles Taylor opredeli kot dobo avtentičnosti, za katero je značilno, da posameznik na njemu lasten način izraža svojo osebnost, življenjsko pot in cilje. To prinese razdrobljenost na področju pogledov, katerih število se močno poveča. Tudi pripadniki oboroženih sil so dediči te dobe, zato je potrebna tudi prilagoditev duhovne oskrbe v sodobnih oboroženih silah predvsem v smislu individualnega pristopa in širšega spektra del in nalog, ki obsegajo celostno skrb za pripadnike.

Ključne besede *Duhovna oskrba, oborožene sile, doba avtentičnosti, vojaški kaplani, pastoralno delo z vojaki.*

Abstract The article discusses the functioning of Spiritual Care in the modern Armed Forces and connects them with the change in social outlook and individual action in the second half of the 20th century. The time of the second half of the 20th century is defined by the Canadian philosopher Charles Taylor as an Age of Authenticity, which is characterized by the individual expressing his personality, life path and goals in his own unique and own way. This brings fragmentation in the field of views, the number of which is greatly increasing. Members of the Armed Forces are also heirs of this era, which is why it is also necessary to adapt Spiritual Care in the Modern Armed Forces, primarily in terms of an individual approach and a wider range of work and tasks that encompass comprehensive care for members.

Key words *Spiritual care, armed forces, age of authenticity, military chaplains, pastoral care of soldiers.*

Uvod Vsako obdobje zgodovine ima značilnosti, ki vplivajo na življenje in delovanje posameznikov, skupin in družbe na splošno. Po drugi svetovni vojni so družbene, nazorske in gospodarske spremembe v zahodni družbi močno preoblikovale način razmišljanja in delovanja današnjega človeka. Dobo, v kateri živimo, kanadski filozof Charles Taylor imenuje doba avtentičnosti, za katero je značilno, da človek sledi lastni poti do osebne in tudi duhovne rasti. Nova resničnost človekovega samorazumevanja in družbene dinamike postavlja tudi nove zahteve za duhovno oskrbo v oboroženih silah.

V tem članku bomo analizirali značilnosti dobe avtentičnosti ter pokazali, kako jih lahko uporabimo na področju zagotavljanja duhovne oskrbe v oboroženih silah. Predstavili bomo delovanje duhovne oskrbe v sodobnem času in področja, ki so se spremenila zaradi novega razumevanja položaja človeka in njegovega razmišljanja. Pokazali bomo tudi na razširjen spekter delovanja vojaških kaplanov v dobi avtentičnosti, ki presega pastoralno-zakramentalno razsežnost.

1 DOBA AVTENTIČNOSTI

Kanadski filozof Charles Taylor v svojem delu *A Secular Age* (Taylor, 2007) čas po drugi svetovni vojni imenuje doba avtentičnosti. To je doba novega načina samorazumevanja in družbenega reda. Individualizem, ki je značilnost novoveškega razsvetljenega pogleda, dobi novo razsežnost v ekspresivnem individualizmu, ki ima korenine v romantični dobi 18. stoletja. Elite tistega časa so začele iskati avtentičen način samoizražanja in življenjske poti (Taylor, 2003, 80). Cilj in pot do cilja sta avtentična, torej lastna vsakemu posamezniku. Ta cilj ima dve strani: prvič, spet se povežejo spoznanje in predreflektivne oblike, kar je razsvetljsko pojmovanje ločilo. Na primer, um je ločen od strasti, kar izključuje celotnost, ki pa je ključna za avtentično izražanje. Drugič, preseganje instrumentalnega razuma v smislu preračunljivosti, saj postane vsak posameznik standard raziskovanja in uresničevanja. Tako je posameznik sposoben udejanjiti cilje avtentičnosti celostno (Korošak, 2004, str. 216–7). V dobi avtentičnosti se ta ideja razširi in postane splošno sprejeta ter predvsem živeta. Ideja avtentičnega izražanja samega sebe in iskanja življenjske poti tako posameznika vabi, da najde lasten način, kako biti človek. Ta ideja je močno prisotna v zavesti sodobnega človeka (Taylor, 1991, str. 28). Novi pogled, ki temelji na etiki avtentičnosti, po mnenju Lombo de Leona prinese v zahodno družbo multikulturalnost ter prek nove oblike individualizma oblikuje zavest posameznika tako, da je vsaka avtoriteta zanj manj atraktivna (Lombo de Leon, 2003, str. 79).

Ideja ekspresivnega individualizma, ki je temelj dobe avtentičnosti, se razširi po drugi svetovni vojni, ko se spremenijo tudi nekateri življenjski pogoji. Na Zahodu se poveča blaginja in uveljavi potrošništvo. Razvije se komunikacijska tehnologija in poveča se mobilnost. Velik pomen začne dobivati privatna sfera oziroma zasebnost. Znotraj teh okvirjev se izraža individualizacija zahodne družbe. Dobrine omogočijo izstop iz okvirjev skupnosti, saj procese, ki so včasih zahtevali povezovanje ljudi, zamenjajo stroji in tehnika. To prinaša individualnost in tudi avtonomijo, saj omogoča

izražanje ter oblikovanje lastnega načina življenja in osebnosti na avtentičen način (Taylor, 2007, str. 475).

Taylor pokaže na enega izmed idealov dobe avtentičnosti, to je selektivno izbiranje na podlagi koncepta združevanja jaza, ki je disciplinirani, in jaza, ki se želi izraziti na avtentičen način. Ta sinteza se kaže v načinu, ki združuje produktivnost in avtentično izražanje. Po eni strani je pri posamezniku prisotna disciplina pri uresničevanju ciljev in želja po produktivnosti, po drugi strani pa je prisotna želja po lastni uresničitvi in avtentični rasti. To Taylor imenuje »višja sebičnost« (2007, str. 477–8) in kaže, da disciplina in urejenost nista tuji dobi avtentičnosti. Na ekonomskem področju je prisotna disciplina, ki jo človek sprejema in spoštuje (Martin, 2002, str. 14–15). Ta način delovanja bi lahko imenovali eklekticizem, saj posameznik iz različnih pogledov izbira tiste dele, ki mu ustrezajo in ki po njegovem mnenju pomagajo pri osebni rasti ter avtentičnem izražanju sebe. Možnost izbire je torej eden izmed aksiomov dobe avtentičnosti. To že v začetku dobe avtentičnosti ugotavlja Ehrenhalt, ko pravi, da je izbira »dobra v življenju in več ko je imamo, srečnejši smo ... Nihče nima pravice, da pove drugim, kaj naj mislijo ali kako naj se obnašajo« (Ehrenhalt, 1955, str. 2). Ko dobi možnosti izbire tako visoko mesto, to prinese nove možnosti za človekovo življenje. Izbira tako postane motor avtentičnosti in spreminja družbeno predstavnost.

Po drugi strani pa kljub visokemu mestu izbire v življenju posameznika v družbi avtentičnosti Taylor poudari, da družba vseeno deluje tako, da posameznike povezuje. Taylor vidi oblike povezovanja v ekonomiji, javni sferi in suverenosti (Taylor, 2007, str. 481). Pri tem po njegovem ne gre za skupna dejanja, ampak za skupno predstavo. Človek je hkrati deležnik in posnemovalec, a po drugi strani tisti, ki določa pomene. Tu se odpre prostor, v katerem ljudje vplivajo drug na drugega, postanejo vir navdiha ali ovira. Hkrati se odpre nov prostor, ki ga omogoča sodobna tehnologija, ki nam velike dogodke približa do te mere, da postanemo del njih, tudi če smo daleč stran ali smo sami doma. Na primer, vse velike dogodke na drugi strani sveta lahko spremljamo po televiziji ali internetu in smo del njih. Tako se odpre prostor med solipsizmom in komunikacijo, ki je lasten dobi avtentičnosti in si ga ne bi mogli predstavljati v prejšnjih dobah.

Na kratko smo orisali idejo, ki utemeljuje dobo avtentičnosti in neke vrste napetost, v kateri se je znašel sodobni človek. Vse sfere življenja v dobi avtentičnosti so postale kompleksnejše za razumevanje in dajanje jasnih zaključkov. Tudi sfera vere oziroma religije ni izjema. V nadaljevanju bomo predstavili religijo v dobi avtentičnosti.

1.1 Religija v dobi avtentičnosti

Za pripadnost religiji pred dobo avtentičnosti je značilno, da se človek odloči za religijski pogled ali denominacijo, kateri bo pripadal. Denominacija predstavlja fiksni okvir, ki ga posameznik sprejme in po njem živi. To je značilnost dobe pred dobo avtentičnosti, ki jo Taylor imenuje doba mobilizacije (Taylor, 2007, str. 443–60). Posameznika v dobi avtentičnosti ne nagovarja vnaprej določena struktura,

saj je ta zanj v dobi avtentičnosti omejujoča. To ima za posledico tudi ločitev med globljo povezavo med političnimi strukturami in religijo, kar je značilnost civilizacij v preteklosti (Rode, 2009, str. 34). Struktura in urejenost, ki sta značilni predvsem za krščanstvo v zadnjih petsto letih, postaneta nezdržljivi z etiko avtentičnosti, ki v sebi nosi željo po iskanju lastne poti in cilja osebnega uresničenja. Strukturo in urejenost nadomesti lasten religijski občutek, ki v dobi avtentičnosti postane temelj religioznosti. Takšna nova religioznost ali duhovnost je razlog, da sodobni človek zapusti institucionalno obliko religije, kajti bitje avtentičnosti težko sledi strukturi, saj mu je tuja (Sohrabifar, 2018, str. 119). Religijsko občutje tako postane duhovni vir za posameznika v dobi avtentičnosti.

Prilagoditev kakršnemu koli religijskemu sistemu bi v smislu etike avtentičnosti pomenilo nekaj omejujočega ali celo nasprotujočega. Prilagoditev sistemu, predvsem takemu, ki ni v skladu s tvojimi prepričanji, bi pomenilo, da izgubiš identiteto in lastno pot življenja. V tem smislu se odpre tudi nova razsežnost pluralizma, znotraj katerega so možnosti življenjske poti in pogledov brezmejne. Kar je resnično notranjemu jazu, je edino sprejemljivo (Heelas, 1996, str. 21). Avtentičnost ima torej tudi na religijskem področju zelo močan vpliv. Ker je vidik skupnosti precej ohlapen, ima to velike posledice, kar vodi do sprememb. Za religijo v predmodernej dobi je značilen velik pomen skupnosti in občestva. V dobi avtentičnosti skupnostni vidik zamenja iskanje lastne, avtentične življenjske poti tudi na religijskem področju. To ima posledice tudi na obrednem življenju, ki temelji na skupnosti (Taylor, 2007, str. 490). Obrednost na temelju skupnega povezovanja tako upade.

Posameznikovo ekspresivistično samoizražanje pripelje do veliko možnosti duhovnih prepričanj, kot smo že omenili, in ta paleta je lahko brezmejna. Tako tudi na religijskem področju opazimo eklekticizem, pri čemer posameznik izbira tisto, kar mu ustreza in za kar je prepričan, da mu pomaga pri njegovem samouresničevanju. Tudi znotraj samodeklariranja pride do odstopanj, kot na primer, da se posameznik opredeli za katolika, a hkrati ne sprejema osnovnih verskih resnic ali pa jih povezuje in kombinira z drugimi religioznimi praksami (Taylor, 2003, str. 106–107).

Doba, v kateri živimo in smo jo v skladu s Taylorjevo mislijo imenovali doba avtentičnosti, je odprla nove horizonte možnosti za človeka. Na temelju individualizma in pluralizma so se odprle nove možnosti za človekovo samoizpolnitev in avtentični razvoj, ki v predmodernej dobi niso bile mogoče ali morda niso bile priznane. Ko človek izstopi iz okvirjev, se odprejo nove možnosti na religijskem in svetnem področju. Individualizem in pluralizem prineseta tudi nove izzive in iskanje novih poti na področju duhovne oskrbe v oboroženih silah, saj tudi pripadniki oboroženih sil delujejo na temelju idej dobe avtentičnosti. Odpiranje novih razsežnosti človekovega prepričanja, življenjskih poti in samouresničevanja zahteva odgovor tistih, ki v oboroženih silah zagotavljajo duhovno oskrbo. V nadaljevanju bomo predstavili nekatere vidike duhovne oskrbe v sodobnih oboroženih silah in jih postavili v kontekst dobe avtentičnosti in njenih značilnosti.

2 SODOBNA (POSTMODERNA) VOJSKA

S spremembo družbenega pogleda in posameznikovega miselnega okvira ter delovanja je spremenjen tudi koncept razumevanja vojske. Značilnost moderne vojske je, da je praviloma sestavljena iz nabornikov in profesionalnih častnikov. Njen namen je priprava na vojno. Postmoderna vojaška organizacija temelji na profesionalni vojski, torej na tistih, ki so se prostovoljno odločili za vojaški poklic. Prav tako postmoderna vojaška organizacija reagira na vplive iz civilnega okolja, kar ne velja za moderno vojaško organizacijo, v kateri je vojaška sfera strogo ločena od civilne. Spremembe bi lahko povzeli v naslednjih točkah: povezanost med civilnim in vojaškim sektorjem tako strukturalno kot kulturno; zmanjšanje razlik glede na vlogo posameznika v oboroženih silah; sprememba primarne naloge iz vojne v nevojne operacije; sodelovanje v mednarodnih operacijah, pri čemer daje mandat nadnacionalna organizacija; internacionalizacija enot (predvsem v mednarodnih operacijah in na misijah) (Jakič, 2010, str. 75).

Vojaška organizacija mora imeti temelj, na katerem gradi svoje poslanstvo in ga uresničuje. *Vojaška doktrina* (Petelin, 2006) opredeli kot gonilno silo uresničevanja poslanstva Slovenske vojske vrednote: čast, pogum, lojalnost, tovarištvo in predanost, ki podpirajo temeljno skupno vrednoto: domoljubje (Petelin, 2006, str. 17–18). Od pripadnikov se pričakuje, da sprejmejo temeljne vrednote, saj sta od tega odvisni kohezija in uspešnost znotraj vojaškega sistema. Upravičeno lahko postavimo vprašanje, kako lahko od posameznika pričakujemo, da sprejme neke vrednote, če njegovo delovanje temelji na avtentičnem uresničevanju lastnega jaza. Odgovor lahko najdemo v tem, da v dobi avtentičnosti na Zahodu obstajajo skupne temeljne vrednote, ki pa imajo različne globlje utemeljitve. Te globlje utemeljitve so pravica posameznika. Kako bo posameznik zase utemeljil vrednote, je njegova pravica, ki ne spreminja cilja vrednote. Podobno je pri drugih vrednotah, kot je človekovo dostojanstvo. Tudi tukaj lahko najdemo različne globlje utemeljitve, ki pa ne spreminjajo pomena dostojanstva ali ga zmanjšujejo. Za kristjana je temelj dostojanstva ustvarjenost po Božji podobi, za kantovca dostojanstvo izhaja iz nujnosti, da spoznamo in zaščitimo enakopravnost racionalnih bitij, za utilitarista je dostojanstvo utemeljeno na maksimiziranju srečnosti čutečih bitij (Maclure, 2011, str. 9–12). Podobno lahko rečemo za našete vrednote v vojski; posameznik jih mora sprejeti, na kakšen način jih bo ponotranjil in utemeljil, pa je rezultat njegove avtentične poti.

3 DUHOVNA OSKRBA V SODOBNIH OBOROŽENIH SILAH

Naloge vojaških kaplanov v sodobnih oboroženih silah presegajo okvire le religiozne podpore. Vojaški kaplani zagotavljajo širšo duhovno podporo, ki vključuje čustveno in psihološko razsežnost. Ta pristop je posledica širšega zavedanja izzivov na področju mentalnega zdravja in moralne prizadetosti kot posledica izkušenj iz bojnih nalog (Primc, 2025, str. 99). Na podlagi spremenjenih pogojev verovanja in razumevanja človeka so oborožene sile prepoznale širše potrebe pripadnikov

na področju zagotavljanja duhovne oskrbe. Posledica tega je širši nabor nalog, ki zahteva drugačen koncept delovanja vojaškega kaplana in zagotavljanja duhovne oskrbe.

Priročnik za vojaške kaplane nacionalne garde (*Chaplain Corps (ARNG) Handbook*, 2014) vlogo in naloge vojaških kaplanov opredeli predvsem kot naloge verskega voditelja, ki zagotavlja religiozno podporo, ki je v skladu s pravico do svobode veroizpovedi. »Duhovna podpora je celovita, kajti vsak vojak ima svojo definicijo, kaj predstavlja duhovna podpora. Čeprav vsaka religiozna zahteva vojaka ne more biti izpolnjena v boju, se morajo kaplani in kaplanovi asistenti truditi, da zadovoljijo čim več potreb.« (*Chaplain Corps (ARNG) Handbook*, 2014, str. 9). Priročnik opredeljuje precej nalog vojaških kaplanov, od bogoslužja, religioznega in pastoralnega svetovanja, skrbi za dostojanstvo umrlih, krizne intervencije do svetovanja poveljniku glede moralnih, etičnih in religioznih vprašanj. Kaplanova naloga je tudi pastoralna skrb za družine, predvsem tiste, v katerih so člani družine odsotni zaradi napotitve v tujino. V tujini priročnik posebej poudarja kaplanovo vlogo povezovalca z lokalnimi verskimi voditelji, da se v odnosu do njih vzpostavi medsebojno zaupanje, promocija človekovih pravic in dobrih poveljnikovih odnosov z njimi na območju delovanja (*Chaplain Corps (ARNG) Handbook*, 2014, str. 9–13).

Zaradi spremenjenih družbenih razmer, človeškega dojemanja sveta v okvirih etike avtentičnosti in spremenjenih pogojev verovanja se je razširil spekter pripadnikov oboroženih sil, ki zagotavljajo duhovno oskrbo. Poleg strogo obredno-zakramentalne skrbi, ki je značilna za duhovno oskrbo v prejšnjih stoletjih, se je predvsem v drugi polovici 20. stoletja delovanje vojaških kaplanov razširilo tudi na druga področja celostne skrbi za pripadnike. Kocjančič razširjena področja razdeli na medicinsko-psihološko skrb, kot povezovalce, kot branitelje reda in prava, skrb za vojaške družine in veterane ter razsežnost glasnikov miru (Kocjančič, 2021, str. 107–110).

Poleg skrbi za ranjene in obolele se je v drugi polovici 20. stoletja pokazalo pomembno vključevanje vojaških kaplanov v skrb za duševno zdravje pripadnikov, ki so se spoprijemali z različnimi osebnimi stiskami in tudi s posttravmatskim stresom kot posledico sodelovanja v oboroženih spopadih. Izkazalo se je, da je imela religioznost pozitiven vpliv predvsem z vidika preprečevanja samomorov (Kocjančič, 2021, str. 107–108). V mednarodnih operacijah se je pokazala pomembna vloga vojaških kaplanov, predvsem v povezovanju z lokalnimi verskimi voditelji, kar je omogočilo tudi kakovostnejše odnose z lokalnim prebivalstvom. Hkrati pa je poznavanje kulture in običajev preprečilo marsikatero napako ali zaostritev, ki bi izhajala iz nerazumevanja kulture in običajev lokalnega prebivalstva. Z vidika svetovanja poveljniku glede verskih in kulturnih značilnosti je postala kaplanova vloga nepogrešljiva. Po drugi strani pa je poleg zunanjega povezovanja pomembna povezovalna vloga tudi znotraj kontingentov, saj so tudi znotraj oboroženih sil pripadniki različnih veroizpovedi (Kocjančič, 2021, str. 108–109), nazorskih prepričanj in narodnosti. Povezovalna vloga kaplana se kaže tudi pri obredih, ki so iz strogo verskih prerasli v kulturne obrede. Primer je praznovanje praznikov, kot

sta božič in velika noč, ki sta prerasla v praznika zahodne kulture in ju praznujejo tako verni kot neverni. Priprava velikonočnih jedi ali božičnega drevesa medsebojno poveže verne in neverne pripadnike. Hkrati pa ti običaji dajejo občutek domačnosti in pripadnika, čeprav je daleč od doma, povežejo tudi z domom. Tako se prek graditve medsebojnih odnosov gradi tudi skupnost, saj je »človek bitje dialoga, občevanja ali komunikacije« (Stres, 1994, str. 338).

Kaplani lahko s svojo prisotnostjo in poznavanjem vojaškega reda preprečujejo toksičnost voditeljev in nanjo opozorijo. Zaradi svoje vloge in mesta v strukturi oboroženih sil lažje vzpostavijo dialog z nadrejenimi in podrejenimi. To izhaja iz načelne nevtralnosti vojaških kaplanov, ki lahko delujejo zunaj poveljniške linije. Vojaški kaplani lahko prek svojega delovanja zaznajo tudi različne deviacije, ki pomenijo kršitev vojnega prava in tako vzpostavijo red ter vladavino prava (Kocjančič, 2021, str. 109).

Poleg skrbi za pripadnike oboroženih sil se je pokazala potreba po duhovni oskrbi družinskih članov. Posebnosti vojaškega poklica zahtevajo tudi skrb za njihove družine, saj so tudi družinski člani vpeti v dinamiko vojaškega poklica. Med te dinamike spadajo dolge odsotnosti, travmatične izkušnje, poškodbe in tudi smrt. Vojaški duhovniki so vpeti v vse ravni življenja pripadnikov in njihovih družinskih članov, od rojstva do smrti (Kocjančič, 2021, str. 109–110). Posebnost vojaškega poklica zaznamuje družine (Plut, 2002, str. 265). Družina kot osnovna celica in varno okolje za posameznika potrebuje zaradi izjemnosti svojega položaja posebno skrb vojaških kaplanov. Dolgotrajne odsotnosti, nepredvidljivi delovni urnik in tudi možnost geografske mobilnosti pomenijo posebno vrsto prilagajanja vseh članov vojaške družine (Juvan, 2007, str. 25–27). Zato je vloga vojaških kaplanov pri spremljanju, podpori in razumevanju družin pripadnikov oboroženih sil zelo pomembna. Prisotnost vojaškega kaplana predvsem prek priprav na zakramente, kot sta krst otroka ali priprava na poroko, je lahko priložnost, da se vojaški kaplan spozna s težavami družine in glede na okoliščine posluša, svetuje in tudi predlaga prilagoditve, ki bi pozitivno vplivale na družinsko življenje pripadnikov.

V zadnjem času se izpostavlja vloga vojaškega kaplana kot »agenta miru«. Vojaški kaplan skrbi za upoštevanje načel pravične vojne in ohranjanje miru. Religija vseeno ostaja močna sila v današnjem svetu, zato morajo vojaški kaplani iskati načine pomiritve in združitve nasprotujočih si strani v moči religije (Kocjančič, 2021, str. 110).

V Slovenski vojski duhovno oskrbo zagotavlja Vojaški vikariat, ki je bil ustanovljen 21. septembra 2000. Temeljne naloge Vojaškega vikariata opredeljuje 4. člen Pravilnika o organizaciji religiozne duhovne oskrbe (Uradni list RS, št. 58/03, 2003):

1. *Vojaški vikariat skrbi, da je vojaškim in civilnim osebam različnih veroizpovedi med vojaško službo oziroma delom v vojski zagotovljena religiozna duhovna oskrba.*

2. *Vojaški vikariat skrbi za religiozno duhovno oskrbo vojaških in civilnih oseb v miru, v izrednem stanju in v vojni, na vojaških vajah in na misijah v drugih državah, v skladu s predpisi in mednarodnimi pogodbami ter načrti dela poveljstev, enot in zavodov.*
3. *Osebe vojaškega vikariata mora biti na razpolago vojaškim in civilnim osebam za pogovor, nasvet in podporo. Osebe vojaškega vikariata organizira in vodi bogoslužne obrede in shode za vojaške in civilne osebe njim lastne veroizpovedi, za vojaške in civilne osebe drugih veroizpovedi jih organizira in nanje povabi duhovnike ustrezne veroizpovedi. Pri organiziranju religiozne duhovne oskrbe mora biti zagotovljen enakopravni položaj verskih skupnosti ter vojaških in civilnih oseb, ne glede na njihovo vero.*
4. *V primeru izrednih dogodkov, kot so nesreče, samomori, bolezen ali smrt pripadnika Slovenske vojske, lahko poveljujoči vključi osebe vojaškega vikariata v aktivnosti za odpravo posledic izrednega dogodka ali pomoč prizadetim, če to želi vojaška ali civilna oseba oziroma njeni svojci.*

Naloge, opredeljene v Pravilniku o organizaciji religiozne duhovne oskrbe (2003), kažejo čas dobe avtentičnosti, v kateri so prisotni različni religijski in svetovnonazorski pogledi. Pravilnik torej pripadnikom Vojaškega vikariata nalaga zagotavljanje duhovne oskrbe ne glede na religijsko in svetovnonazorsko prepričanje.

Kot je nakazano v zgoraj omenjenem pravilniku, vloga vojaških kaplanov v sodobnih oboroženih silah presega naloge, povezane s strogo religiozno-obrednim delovanjem. Potreben je širok pogled in veliko prilagoditev glede na situacijo, v kateri se znajde konkreten pripadnik v konkretni enoti. Dinamika in okolje, v kateri delujejo enote, ni enovito in enoznačno. Prav tako pripadniki pripadajo različnim religijskim in svetovnonazorskim pogledom, kar zahteva od vojaškega kaplana individualen pristop.

Sklep Predstavili smo značilnosti časa, v katerem živimo, ki ga Taylor imenuje doba avtentičnosti. Čas po drugi svetovni vojni je prinesel spremembe predvsem v smislu širjenja individualističnega načina življenja in delovanja. Povsem legitimna in družbeno sprejemljiva sta postala iskanje in izražanje lastne avtentične življenjske poti, prepričanja in delovanja. Ta miselni okvir svobode in splošne tolerance do tega je vstopil v vse pore in sisteme zahodne družbe, saj smo posamezniki dediči takega načina razmišljanja in delovanja. Enako velja tudi za sisteme, kot je vojaški sistem, v katerem pa morajo veljati red, hierarhija, skupne vrednote in cilji, da je lahko poslanstvo opravljeno.

V članku smo pokazali, kako je vloga vojaškega kaplana v sodobnih oboroženih silah dobila nove razsežnosti predvsem zaradi velikih sprememb v posameznikovem samorazumevanju in odnosu do sistemov, ki po svoji naravi delovanja niso v skladu z etiko avtentičnosti, saj posamezniku zelo omejijo prostor avtentičnega samoizražanja. Na tem mestu je podpora instituta vojaškega kaplana zelo pomembna. Vojaški kaplan ima v odnosu do pripadnikov in njihovih družinskih članov bolj individualen pristop, ima vlogo zaupnika in svetovalca. Vojaški kaplan predstavlja varen prostor

za pogovor in izraz občutka omejevanja pravice do lastne avtentičnosti. Hkrati je vojaški kaplan tisti, ki promovira in osmišlja vrednote in naloge, ki izhajajo iz skupnih vrednot, ki pa, kot smo pokazali, niso vedno enako utemeljene. Zato je individualen pristop pomemben za poznavanje življenjske zgodbe, ozadja in osebnega prepričanja pripadnikov, saj je tako lažje najti in osmisлити delovanje posameznika v skladu z delovanjem organizacije, kot je vojaški sistem.

Spremembe v vlogi religije tako v družbi kot v osebnem življenju pripadnikov sodobnih oboroženih sil so že zahtevale in bodo tudi v prihodnosti zahtevale prilagoditev koncepta duhovne oskrbe. Proces globalizacije, razumevanje pripadnosti, motivi za delo v oboroženih silah in drugi dejavniki postavljajo sistem oboroženih sil in vse podporne službe pred izzive. Duhovna oskrba kot podporna zmogljivost sodobnih oboroženih sil poskuša danes gledati na človeka celostno glede na njegovo religijsko ali svetovnonazorsko prepričanje, etnične korenine, družinsko okolje, ki ima velik vpliv na delovanje pripadnika oboroženih sil, če naštejemo le nekatere pomembne vidike.

Dinamika dela in usposabljanja, ki mora odgovarjati na sodobne geopolitične izzive, pripadnika oboroženih sil postavlja pred vprašanja smisla. Razumeti, sprejeti in ponotranjiti skupno nalogo zagotavljanja varnosti znotraj Evrope in širšega evroatlantskega zavezništva lahko pomeni izziv, predvsem pri opravljanju nalog v mednarodnih operacijah in na misijah. Pri tem je vloga vojaških kaplanov pri podpori liniji poveljevanja in kontrole ter pri uresničevanju namere poveljnika pomembna, saj sta smisel in motivacija za opravljanje nalog ključna za uspešno opravljanje nalog.

V organizaciji, ki temelji na skupnih ciljih in enotnosti, je pluralnost religijskih in svetovnonazorskih prepričanj, etnične pripadnosti ter drugih razlik lahko izziv, ki ga je treba reševati celostno. Podpora in povezovalna vloga vojaškega kaplana v sodobnih oboroženih silah presega religijska ter svetovnonazorska prepričanja in odpira tej službi nove dimenzije in koncepte. Vojaški kaplan mora najprej poznati pripadnike, h katerim je poslan. Poznati mora njihova prepričanja, etnično in kulturno ozadje, pa tudi družinska ozadja, da lahko lažje najde način, kako poveljnikovo namero lažje osmisлити in najti motivacijo za njeno uresničevanje.

Literatura

1. *Chaplain Corps (ARNG) Handbook, 2014. Fort Leavenworth, Kansas: Training Analysis Feedback Team (TAFT).*
2. *Ehrenhalt, A., 1955. The Lost City, New York: Basic Books.*
3. *Heelas, P., 1996. The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity, Oxford: Blackwell.*
4. *Jakič, M., 2010. Organizacijska kultura in socialne reprezentacije v Slovenski vojski. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.*
5. *Juvan, J., 2007. Vojaške družine. Slovenska vojska. XV(16), str. 25–27.*

6. Kocjančič, K., 2021. *Ne samo vez z Bogom: razvoj vloge in dolžnosti vojaških duhovnikov skozi zgodovino*. *Bogoslovni vestnik* 81(1), str. 103–113. DOI: 10.34291/BV2021/01/Kocjancic.
7. Korošak, B., 2004. *Etični subjekt med individualizmom in komunitarnostjo*. Doktorska disertacija: Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani.
8. Lombo de Leon, F., van Leeuwen, B., 2003. *Charles Taylor on Secularization; Introduction and Interview*. *Ethical Perspectives* 10(1), str. 78–86.
9. Maclure, J., Taylor, C., 2011. *Secularism and Freedom of Conscience*. Cambridge, Massachusetts, and London, England: Harvard University Press.
10. Martin, D., 2002. *Pentecostalism: The world Thair Parisch*, Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
11. Petelin, D., Furlan, B., 2006. *Vojaška doktrina*, Ljubljana: Defensor.
12. Plut, J., 2002. *Za pravice človeka*, Ljubljana: Državna založba Slovenije.
13. *Pravilnik o organizaciji religiozne duhovne oskrbe*. 2003. *Uradni list RS*, št. 58/03.
14. Primc, L., 2025. *Religious and Spiritual Vaare in the Slovenian Armed Forces: A Scoping Literature Review*. *Bogoslovni vestnik*, 85(1), str. 97–118. DOI: 10.34291/BV2025/01/Primc.
15. Rode, F., 2009. *Vera in kultura v Evropi*, Celje: Mohorjeva družba.
16. Sohrabifar, V., 2018. *The Impacts of Modernity upon Religiosity: A Critical Study of Charles Taylor*. *Religious Inquiries*, 7(14), str. 109–128. DOI: 10.22034/ri.2018.80590.
17. Stres, A., 1994. *Človek in njegov Bog*, Celje: Mohorjeva družba.
18. Taylor, C., 1991. *The Ethics of Authencity*. Chambridge, Massachusetts and London, England: Harvard University Press.
19. Taylor, C., 2003. *Varieties of Religion Today*. Cambridge, Massachusetts and London, England: Harvard University Press.
20. Taylor, C., 2007. *A Secular Age*. Cambridge, Massachusetts, and London, England: The Belknap Press of Harvard University Press.

E-pošta: matjaz.mursic.klenar@mors.si

Višji vojaški uslužbenec XI. razreda dr. Matjaž Muršič Klenar je po končani osnovni šoli v Gornji Radgoni nadaljeval izobraževanje na Škofijski gimnaziji Antona Martina Slomška. Leta 2010 se je vpisal na Teološko fakulteto Univerze v Ljubljani, na kateri je leta 2013 diplomiral, 2015 magistriral in leta 2023 doktoriral. Njegovi področji raziskovanja sta sodobna sekularna družba in duhovna oskrba v sodobnih oboroženih silah. V Slovenski vojski je zaposlen od leta 2018 in od 2025 opravlja naloge namestnika načelnika Vojaškega vikariata.

Senior Military Specialist Class XI Matjaž Muršič Klenar, PhD, after finishing elementary school in Gornja Radgona, he continued his education at the Anton Martin Slomšek Diocesan Gymnasium. In 2010, he enrolled at the Faculty of Theology, University of Ljubljana, where he received his bachelor's degree in 2013, his master's degree 2015, and his doctorate in 2023. His field of research is modern secular society and spiritual care in modern Armed Forces. He has been employed in the Slovenian Armed Forces since 2018 and has been performing the duties of Deputy Chief of the Military Vicariate since 2025.

e-mail: matjaz.mursic.klenar@mors.si

* Prispevki, objavljeni v Sodobnih vojaških izzivih, niso uradno stališče Slovenske vojske niti organov, iz katerih so avtorji prispevkov.

* Articles published in the Contemporary Military Challenges do not reflect the official viewpoint of the Slovenian Armed Forces nor the bodies in which the authors of articles are employed.